

præsenti. Præterquam quod falso supponitur dari posse necessitatem ordinandi tales ministros , ut diximus supra cum Divo Thoma.

18 Nec sufficit pravos Sacerdotes posse converti, & suo munere recte fungi ; hoc enim est valde remotum , & Ecclesia probatos vult , non probandos , conversos , non convertendos . Similiter nihil refert Sacramenta per Ministros indigne collata prodesse digne sumentibus , sicut enim non cohonestatur furtum , quamvis pecunia furto sublata distributetur pauperibus , ita nec sacrilegia Sacerdotum Sacraenta ministrantium , & Sacrificia offerentium , etsi utraque ex opere , ut dicitur , operato prosint vivis , atque defunctis ; quoniam non sunt facienda mala ut inde veniant bona . Illud de Juda ordinato à Christo , nescio an ab omnibus concedatur , imo scio non concedi ab omnibus ; dato tamen ita fuisse , respondet Salvatorem consuluisse famam ingratii discipuli , dum ei Eucharistiam , & sacram Ordinem tribuit , quia crimen erat occultum ; & in hoc casu , dum aliud fieri nequit , poterit Episcopus ordinare quem occulte noscit indignum , ne ipsius fama lœdatur . Vid . Pontas loco supra citato casu 26.

PRÆLECTIO XXI.*De Sacramento Matrimonii,*

ad expositionem cap. 8. secundæ partis Cathechismi Concilii Tridentini à §. 1.

ad quartum.

I Utimum Ecclesiae Sacramentum est Matrimonium , quod ob tanta , tamque intricata dubia , fortasse difficilis explicatur , quam fauste contrahitur , aut exacte depingitur . Istud quidem expertus est celebrerrimus pictor Nicolaus Pussinus , qui cum septem Sacraenta penicillo exarasset , iconque Matrimonii minus perfecta evasisset , eo motu lepidus quidam Poëta in epigrammate cecinuit . Matrimonium , ne in pictura quidem bene posse succedere . Et tamen nullum , vel fere nullum initri solet , quod prius optimis coloribus non depingatur , ac prædictetur omnibus numeris absolutum . At cito plerunque mediatores mendaces reddit eventus , maxime dum conjugum jurgia in vulgus emanant , omnibusque panduntur . Hæc non ideo dicta sunt , ut deprimitur Sacramentum ore Apostoli magnum ; sed ut inde patet , sepe rem tam sacram , & venerandam , contrahentium culpa , vel aliunde minus digne tractari . Ne autem in ejus explanatione simile nobis contingat , divinum imploremus auxilium , Patris , &c.

2 Adhibitis jam in limine observari solitis , ad rem proprius accedamus ; pro cuius clariori luce orationem sic efformabimus : prius litteram textus raptim , cursim que legemus ; deinde fuse , lateque dilucidabimus : postremo thesim ex ipso textu sumemus , probabimus , vindica-

bius utinam optata felicitate! Ordinamus itaque primum, dicendo sic incipere litteram Catechismi cap. 8. secunda pars §. 1.: *Quoniam pastoribus beata, & perfecta Christiani populi vita proposita esse debet, &c.* Ita vero finire §. 4.: *Nisi ex consensu, & pactione.*

3 Primo ex his paragraphis docet apposite Catechismus, ab Ecclesia pastoribus, quibus sumnam Christi ovium incumbit procurare felicitatem, optandum fore, ut exemplo Apostoli omnes ad secentam continentiam inducerentur, quo nihil beatius in hac vita fidelibus contingere valet; verum quia non omnes ad hunc statum vocantur, sed ut ait ipse Apostolus, unusquisque proprium habet donum ex Deo; ideo Matrimonium, quod magnis, ac divinis bonis ornatum est, & inter Ecclesias Sacraenta enumeratur, summa veneratio ab omnibus prosequi, & a contrahentibus digne suscipi debet, ut multa commoda inde percipiatur, & plurima detrimenta e contrario provenientia evitentur. Quare prius Matrimonii vis, & natura explicanda est populo Christiano, ne rem honestam, & sacram pro turpi, atque profana, falsa imaginatione decepti sumant fideles. §. 2. Matrimonii nomen elucidat, dicens ita vocari, quia idcirco feminæ nubunt, ut matres fiant, quod ipsa matrimonii voce penitus indicatur. Dicitur etiam conjugium a conjungendo, quoniam mulier cum viro quasi uno jugo astringitur. Nuptiae quoque idem significant; nam pueræ, teste Ambrosio, dum viris suis traduntur, pudoris gratia se obnubere, seu velare solent ad obedientiam & subjectiōnem declarandam erga maritiss. §. 3. exactam Matrimonii definitionem tradit his verbis: *Matrimonium est viri, & mulieris maritalis conjunctio inter legitimas personas, individuali vita consuetudinem retinens.* Quam postea luculenter explanat; & inde §. 4. colligit, matrimonii naturam consistere in vinculo indissolubili conjugum, horum vero consensu a principio

prae-

præstitum esse effectricem ipsius causam, ut Patres Florentinae Synodi docuerunt. En Catechismi synopsim.

4 Ad aliud igitur transeamus, ubi textus littera fusiū enucleanda occurrit, sicque ad clariorē ejus explanationem, ut cum Regio Propheta loquar, Psalm. 77. v. 2. dicam propositiones ab initio, ex textu Catechismi de promtas, quas postea pro viribus comprobabo. Prius tamen adverte operæ pretium duxi, matrimonium considerari posse duplicer, tamquam contractum scilicet naturalem, & tamquam Ecclesiae Sacramentum; quomodo cumque autem sumatur, nihil obst dicendis. Sit ergo propositio prima: *Virginitas, & continentalis virginalis per se est matrimonio. Secunda: Matrimonium licitum est, ac honestum. Tertia: Matrimonium recte definitur a Catechismo definitione superiorius tradita. Quarta definitio: Consensus contrahentium est causa officiens matrimonii, saltem sub ratione contractus.* Hac omnia in Catechismo contenta, si modo late discutienda forent, finem non haberet oratio; ideoque illa sub brevitate transcurram, ut eorum notitia fiat cognita, quin tamen sit onerosa. Virginitatis, ac viduitatis statum esse conjugali perfectiorem, solum negare poterit animalis homo, non percipiens ea quæ sunt spiritus. Tales profecto fuerunt esse plures haeretici, (qui veluti ad opera carnis tantummodo procreati, post vota solemnia castitatis publice presumdata, ad sacrilegas nuptias transvolantes, eas nedum licitas, sed etiam coelibatu præstantiores falsissime venditarunt) Carlostadius, Lutherus, Ochonus, Bucerus, & alii. Contra quos viriliter pugnant Catholici omnes.

5 Probatur breviter hæc prior assertio, cum Catechismo, auctoritate Apostoli expresse dicentis 1. ad Corinth. 7. v. 7.: *Volo omnes vos esse sicut me ipsum.* Et infra, maxime vers. 38. & 40. de virginibus, & viduis loquendo ait, quod si non nubant melius faciunt, beatiores erunt si sic permaneant. Ex Evangelio quoque

que habemus, Matthaei 13. vers. 8. agrum Ecclesie tripliciter coli, triplici messe adornari, fructu trigesimo, sexagesimo, atque centesimo, pro diversitate loci producto. Prima enim pars agri colitur per conjugatos pie viventes, & fructum afferit trigesimum. Secunda per continentiam vidualem, & sexagesimum profert fructum. Tertia per castitatem virginalem, & centesimum fructum producit. Quod etiam plurimis Patrum testimonii posset facile confirmari, sed sufficiat audire Bernardum sermonem de tribus ordinibus, ubi ostendit in coelibatu securiore esse salutem. Sunt enim, inquit, in Ecclesia tres ordines designati per Noëmum, Danielem, & Jobum, per primum significantur Praeclarati, per secundum continentis, per tertium conjugati; quamvis autem omnes transeant hoc sacerdolum, tamquam mare spatiosum, primi tamen per navem, secundi per pontem, tertii per vadum; ideoque isti magis periclitantur.

En verba Sancti Doctoris: „Hoc mare magnum, & spatiosum, non aliud est quam presens sacerdolum, flutibus amarum, quod tribus generibus hominum suo modo est pervium, ut transeat liberati. Tres enim sunt, Noë, Daniel, Job. Primus navi, secundus ponte, tertius vado transit; & tres ordines Ecclesie signant. Noë arcam erexit, ne periret diluvio, Rectorum Ecclesie formam agnosco. Daniel vir de sideriorum, abstinentiae, & castitionis deditus, ipse est paenitentium, & continentium ordo soli Deo va cans. Job substantiam mundi bene dispensans in con jugio, fidelem designat populum terrena licite possidentem. Conjugatorum ergo ordo est, qui mare magnum vado pertransit, laboriosum, & periculosum, & longum habens iter, nulla via captans comprehendens. Quod periculosum sit patet, cum tam multis, in eo perire videmus, tam paucos sicut necesse est, pertransire. Valde est difficile, praesertim modo cum

„ ma-

, malitia invaluit inter undas hujus mundi, voraginem, vitiorum, & criminalium peccatorum foveas declinare.“ Hæc Doctor Mellifiuus. Ad cuius uberiorem veritatis probationem, videri possunt Theologi cum Magistro in 2. distinct. 20. & cum Divo Thoma 2. 2. quest. 152. ac in Supplement. quest. 96. & alibi. Bellarminus, Ledruin, aliquis, qui multis idem evincunt, & oppositis satisfaciunt. Unum hoc placet adducere argumentum, ut ejus solutione firmior maneat proposita thesis, & littera Catechismi melius illustretur.

Objicit ergo aliquis non posse assignari virginibus majus premium quam viduis, & conjugatis; quia ut ait Divus Hieronymus epist. ad Geruntiam: quanto major est difficultas ex parte quorundam à voluntatis illecebris abstinendi, tanto majus est præmium; sicut quanto major est delectatio in peccatis, tanto magis datur tormenti, & poena, ut habetur Apocalypsis 18. vers. 7. sed juxta Aristotelem lib. 7. hist. animal. cap. 1. juvenes corruptæ magis appetunt coitum propter delectationis memoriam: igitur majorem difficultatem habent in domanda carne, majusque merentur præmium. Respondet cum Div. Thoma in Supplement. quest. 96. art. 5. ad 1. in contendo secundum aliquid majorem pugnam sustinere virgines, & secundum aliquid vi duas, ceteris paribus. „Virgines enim concupiscentia inflamat & experiendi desiderium, quod ex quadam quasi curiositate procedit, qua scilicet fit ut homo libenterius videat quæ numquam vidit; & etiam quandoque in eis concupiscentiam auget aestimatio majoris delectationis, quam sit secundum veritatem, & inconsideratio eorum incommodorum, quæ delectationi humani jusmodi adjunguntur. Et quantum ad hoc vidua minor, rem sustinet pugnam: majorem autem propter delectationis memoriam: & in diversis unum alteri præjudicat secundum diversas hominum conditiones, & dissensiones, quia quidam magis moventur hoc, quidam „ illo.

illo. Quidquid autem sit de quantitate pugna, hoc tamen certum est, quod perfectior est Victoria virginium, quam viduarum: perfectissimum enim genus victoriae est, & pulcherrimum, hosti numquam cessisse.^(a) Hac Doctor Angelicus.

8 Idem innuit Div. Joannes Climacus in scala mystica gradu 15. §. 2. num 48. versionis Venerabilis Ludovici Granatensis. Et quidem virginibus plerumque vehementiores esse stimulus carnis ob rationes Divi Thomae, ostendit dictum illius Vestalis saepe recitantis hunc versum: *Felices nuptæ! moriar nisi nubere dulce est.* Contra quam pulchre declamat Seneca lib. 6. controversia 8., quod quamvis fortasse fictum sit ad declamationis argumentum; nimis verum est plurimis Venerem inexpertis. E contrario autem, qui carnalem copulam experti sunt, interius saltem, & corde profarent quod palam Tertullianus scripsit lib. 1. ad uxorem cap. 5. coitum scilicet esse amarissimam voluptatem; ideoque omne animal tristatur post illum, ut ait Aristoteles. Quod etiam Buchanan sic eleganter expressit:

*Principium dulce est, at finis amoris amarus,
Leta venit Venus, tristis abiit solet.*

Etenim quidquid delectationis habeat, plus habet amaritudinis, omnibus rite persensis, quorum plura videri possunt apud Theophil. Raynaudum tom. 18. pag. 397. num. 5. & seq. Quare de conjugatis ait Apostolus: *Tribulationem carnis habebunt hujusmodi* (a). Illi præsertim, quibus instar hydropticæ, quo plus sunt poterat, plus siuntur aquæ. Accessus enim venereus, si sit in eo excessus, & limites rationis transgredietur, fit ex tribus rebus pessimis una, quæ numquam dicit satis, Prov. 30. vers. 16. Quod Messalina, aliqua scorta testantur.

9 His, aliasque innumeris attendere debent Parochi, & Confessarii, tum ad prudenter dirigendos mo-

le-

(a) Apost. 1. ad Corinth. 7. vers. 28.

lestissimis temptationibus carnis saepe vexatos, ipsis proponendo casto eloquio turpissimas illas illecebras actu impletas, plusquam aliud, esse vanitatem, & afflictionem spiritus, solumque placere impis, qui tamquam sues voluntur in cœno, eisque sapissime substantiam, famam, salutem, animamque desperdi, ut experientia nimis patet; tum admonendo conjuges, & nubentes, ut tamquam non nubentes sint, sed sobrie, ac pie vivant in matrimonio, nec eo umquam utantur nisi ad fines à Domino institutos (a); tum denique, ut quoties opportunum fuerit, consulant virginibus cum Apostolo, & Catechismo, sic permanere; quemadmodum egit eruditissimus Feijoó epist. in fine disc. 2. tom. 1. Theatri critici, dignissima sane lectu. Non sicut Erasmus in alia suasoria lib. de conscribendis epistolis, omni argumentorum genere sophistice utens, ad inducendum adolescentem ut matrimonium contrahat; de qua quidam acutulus dixit: *Qui hanc epistolam legerit, cras ad nuptias convolabit.* Sed plura in ea sunt, ut in aliis hujus Auctoris operibus, quæ spongia indigent, vel cautissima lectione, maxime dum coelibatum postponit coniugio, & veluti floccifacit, Præfatam epistolam solide refutavit Ambrosius Catharinus in opusculo de coelibatu, Senis, alibi impresso; sed minus eloquenter, nimisque acerbe, ut alii, adversarium lassessivit. Licit enim in multis errari Erasmus, nec transfuga fuit sui ordinis, nec Ecclesiæ castra deseruit; imo Lutherum aliquando convicit, & Novatores non semel irridendos exhibuit, & litteras tum linguarum peritia, tum sermonis venustate, tum eruditioñis copia plurimum auxit, habitusque est tamquam Phœnix sui sæculi, triumviratum literarum formans cum Budæo, & Ludovico Vives. Utinam cautius

Tom. II.

Oo scri-

(a) Vid. Colletus in contin. Tournelli tom. 3. tract. de 4. decalog. precepto. art. 4. sect. 2. Conciua, Pontas, &c. alii.

scripsisset, vel scripta retractasset, ut Sepulveda eum amice monuerat, quod morte præventus præstare nequit (a). Sed à diverticulo ad viam.

10 Secunda propositio supra tradita tenens matrimonium esse rem licitam & honestam, est contra plures haereticos, quos futuros præviderat Paulus 1. ad Corinth. 4. vers. 1. & sequent. dicens: *In novissimis temporibus discedent quidam à fide attentes spiritibus erroris, & doctrinis demoniorum: in hypocrisi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium suam conscientiam, prohibentium nubere, &c.* Sic Saturninus Simonis Magi discipulus, Marcion, Tacianus, Manichæi, Encratitæ, Adamiani, & alii veteres, nuptias ut per se malas rejicentes; sive quia credebat temporalia non à bono, sed à malo esse principio; sive quia tali pretextu per promiscuas vagabantur libidines (b). Hanc seputam heresim proxime lapsi sæculis excitarunt Adamus Pastor, & David Georgius, volentes omnes mulieres esse communes, sicut olim Plato asseruit, de quo merito valde miratur Lactantius lib. 3. divinarum Institutionum capi 21. Videtur eos puduisse agnoscere patres suos, & non numerari inter equos, & mulos, ceteraque animantia rationis expertia.

11 Contra quos omnes, & similes alios, sic etiam breviter catholica veritas demonstratur: non potest non esse licitum quod à Deo est institutum, à Christo Domino confirmatum, ab Apostolis traditum, ab Ecclesia observatum, & ab ipsa natura inditum; atqui sic est matrimonium. Primum nemo sanæ mentis negabit, quique negaret non esset verbis, sed verbis
ri-

(a) Vid. Joan. Genesius Septuaginta tom. 1. de rebus gestis Caroli V. lib. 15. num. 31. pag. 467. & tom. 3. epistolarum lib. 1. epist. 3. pag. 79. ac seq. præstantissima editionis Matritensis anni 1780. curante Regia historie Academia. (b) Vid. Gotti tom. 3. tract. 13. quest. 1. dub. 1. §. 1. pag. 529. Berti tom. 4. lib. 27. cap. 1. pag. 301. Selvagius lib. 2. antiquit. Ecclesiast. cap. 15. §. 1. pag. 151. Ledrum, Conchia, alii.

ribus, carcere, vel igne potius convincendum. Alterum vero evidenter est, quam ut probatio indigeat. Quis enim ignorat primos parentes à Deo fuisse matrimonio copulatos ad procreationem prolis? sua Christum præsentia, & primo miraculorum nuptiarum decorasse? eas ad Sacramenta rationem evexisse, & prohibuisse hominibus dissolvere, ac separare quod Deus ipse coniunxit? Quis nescit Apostolum 1. ad Corinth. 7. v. 28. dicere: *Si nupserit virgo non peccavit.* Et 1. ad Timoth. 5. *Volo juniores (viduas) nubere?* Ac ne in aliis recensendis inutiliter sim prolixus; quis, non dico Ecclesia usum, qui solus sacis esse deberet, sed cunctarum gentium à pecudum more abhorrentium consuetudinem improbabit? Quis illicitum dicet quod ipsa sanxit natura? licet igitur est matrimonium, honorabiles nuptiae, torus immaculatus, si debito fine mediisque convenientibus celebretur.

12 Qui enim conjugium rite ineunt, honorem Dei, Reipublicæ utilitatem, suumque commodum augent: dum se suosque filios, si habuerint, ad Deum dirigunt, honestum illis statum ad commune, propriumque bonum procurant, ipsique conjuges puro amore se diligunt, juvant, ac excitant ad mortalem vitam feliciter transigendam, & consequendam æternam. Si vero in matrimonio solum intendant obscenitates, si divitias, si denique rem tam licitam, & honestam illicite, ac turpiter ineant; quot detrimenta inde non capient infelices? Zelos acerbos, infidelitates mutuas, dissensiones assiduas, rixas innumeras, lites interminabiles, scandalum gentium, calamitatem familiæ, tyrocinium damnatorum, & post tam laboriosam vitam, ignem æternum. Hos pessimos fructus producunt nuptiae, ad quas Deus non invitatur, sed spiritus immundus, ut legitur Tobia 6. vers. 17.; non quia ex se malæ sint nuptiae, sed quia eis mali male utuntur. Quare merito advertit in littera Catechismus vim, ac naturam
Oo 2
má-

matrimonii explicandam esse fidelibus, ne falsa ejus spēcie decipiatur, & turpitudines, atque libidines tamquam bellæ prosequantur, animamque commaculent. Quod recte præstis Nicolaus de Torneux Institutionibus Christianis de Sacramento Matrimonii, è Gallico idiomate ad Hispanum versis à quadam nobilissima femina, & in lucem editis Barcinone anno 1774. directione, & epistola, in fronte præfixa, Illustrissimi Josephi Clement Episcopi Barcinonensis, dignissimis sedula lectionis.

13 Nomine igitur matrimonii ejus natura quodammodo demonstratur. Dicitur enim *Matrimonium*, juxta Isidorum lib. 3. Etymolog. quasi matris munum, seu matris officium; quia dat mulieribus esse matres: cum ad hoc debeant feminæ nubere, ut matres fiant, teste Augustino lib. 19. contra Faustum cap. 26. ut scilicet Deo servos, Reipublica cives, sibique filios pariant. Et licet vir sit generationis auctor præcipius, tamen matrimonium potius adscribitur matri, quam patri, quia ejus officium magis appetat in matrimonio, quam officium viri; utpote ante partum onerosus, in partu dolorosus, post partum laboriosus sibi nascitur infans: unde teste Thoma in 4. dist. 27. quæst. 1. art. 1. & teste experientia ipsa, mater magis officiosa est erga prole quam pater; ideoque ab eo dicitur matrimonium; sicut quia pater circa hereditatem, & familiaria bona magis versari solet, ab ipso dicitur patrimonium (a). Præter matrimonii nomen, sunt alia quibus idem secundum varios respectus significatur, ut docet Div. Bonavent. in 4. dist. 27. art. 1. quæst. 2. quod etiam eleganter explicat Catechismus. Dicitur enim *Conjugium* à conjungendo, quasi commune jugum vir, & mulier simul ferant. Nam, ut inquit cum Aristotele Div. Thomas 1. part. quæst. 92. art. 3. mas, & femina conjunguntur in hominibus, non solum propter necess-

si-

(a) Vid. Serry tom. 5. tract. de Matrim. dissert. 1. Prælect. 1. pag. 63.

sitatem generationis, ut in aliis animantibus, sed & propter domesticam vitam, in qua sunt aliqua opera viri, & feminæ. Frequenter etiam *Nuptiæ* per translationem nominantur, quasi à nubibus, ut ait Doctor Seraphicus supra laudatus, quia olim novæ nuptæ, pudoris ergo, caput obnubere solebant velo quodam rubro, seu luteo, quod *flammeum* vocabatur, ut Festus, Nonius, aliquie testantur (a): unde Seneca in Octavia, de *Poppæa* Neroni nubente vers. 702. ait: *Velata summa flammæ tenus caput*. Ejusque fratri Annæ Melæ filius Lucanus lib. 11. de Bello Pharsalico: *Lutea demissos velarunt flammæa vultus* (b). Quod etiam signum erat obedientiæ seminarum erga maritos, ut assit Div. Ambrosius lib. 1. de Abrahamo cap. 9.

14 Sed ab explicatione nominis matrimonii, ad rem ipsam clarior explicandam deveniamus, & ad probandum tertium assertum initio designatum, exactam scilicet esse matrimonii descriptionem à Catechismo sic traditam: §. 3. *Matrimonium est viri, & mulieris maritalis conjunctio inter legitimas personas, individualiter consuetudinem retinens*. Quamvis enim in matrimonio insit consensus interior, pactio externa verbis expressa, obligatio, & vinculum ex ea pactione proveniens, atque conjugum copula, qua matrimonium consumatur; nihil tamen horum matrimonii vim, & rationem propriæ habet, nisi obligatio illa, & nexus, qui *conjunctionis* vocabulo significatur. Nam consensus, & pactio conjugum est causa efficiens matrimonialis contractus, ut in aliis contractibus accidit; non vero est matrimonium ipsum *in facto esse*, ut Scholæ verbis utar, sed quod inde oritur vinculum contrahentium, quo uterque jus, ac potestatem adquirit in corpus alterius

(a) Vid. Arnaldus Vinnius ad §. 1. tituli 9. Institut. Justinian. (b) Vid. Franciscus Cascles in epistolis philologicis decade 2. epist. 6. pag. 180. secunda editionis anni 1779. & Clericatus decisione 1. de Matrimonio n. 23. & sequentibus.

rius ad matrimonii usum, & procreationem prolis. Quare conjunctio illa dicitur *maritalis*, quæ insuper esse debet inter legitimas personas, hoc est inter marem, & feminam, nec à natura, nec à jure inhabiles. Hinc nefandum illud commercium quorundam hominum Regni Caile cum aliis induit ueste feminea, ut refert Dominicus Nayarrete tamquam oculatus testis (a), merito vocari potest fœdus dæmoniorum. Additur denique: *Individuali vitæ consuetudinem retinens*. Quæ indissolubilis vinculi naturam declarant, quo vir, & uxor invicem colligantur.

15 Unde nedum illicita, sed & invalida sunt matrimonia ad placitum contrahentium duratur, apud barbaras nationes, ut in Regno Congi, ubi viri, etiam nata prole, saltem intra triennium, si velint à feminis separantur, aliquis junguntur, teste Joanne Francisco Romano Cappuccino missionario, laudato à Lucio Ferraris in Biblioth, tom. 8. verbo *Uxor*, num. 99. quod etiam ex Pellico refert Magnerus contra Feijoonom id denegantem ratione forsitan magis acuta, quam valida, quia scilicet plures ex illis, in mulieribus probandis, & expellendis, totam vitam transigerent (b). Evidem apud stultissimas gentes Regni Calicuti, ubi, teste ipso eruditissimo Feijoono (c) femina nuperrime nuptæ, (ne Regina quidem excepta), offeruntur Brachmanibus, seu Sacerdotibus Idolorum, ut ab eis prius quam à maritis ineantur, omnes etiam optare opinor, illo Satana Sacerdotio fungi, quo impensis vacare possint luxuriæ, quam Imperator Turcarum. Et licet Sacerdotium illud fortassis non sola voluntate adquiratur, primum autem pro libito mariti fieret; plura tamen possent intervenire obstacula, ne tam frequens foret repudium, præsertim quia nebula,

duas,

(a) Vid. Dominicus Navarrete in *historia rerum Sinensium* tom. 1. tract. 6. cap. 7. num. 5. pag. 324. (b) Vid. Feijo in *illustratione apologetica* disc. 2. num. 11. (c) Idem tom. 1. theat. crit. dis. 1. §. 5. num. 17.

duas, aut tres uxores dimittens, vix aliam inveniret, quæ secum conjungi vellet, cum omnes ejus fraudis, vel inconstitutæ conscientia ipsum statim repellenter, ne repellenter ab ipso sicuti primæ; quas, (cum adhuc superstites essent,) non puto panegyricum in ejus laudem texturas: unde potiori ratione idem illi contingere, quod videmus contingere viduis, qui graves, atque molesti fuere uxoribus, quos merito nulla vult habere maritos. At quidquid sit de his omnibus, certum est vera conjugia esse jure naturæ insolubilia, quod fuse probant Theologi cum Magistro in 4. dist. 33. & Divo Thoma in *Supplement*, quest. 67. aliquis in locis. Et similiter utriusque juris interpretes. Quin huic veritati opponatur matrimonia infidelium dissolvi posse per conversionem unius ad fidem, & etiam ratio fidelium per professionem religiosam, ut omnes factentur; quia tunc Deus in favorem religionis ac fidei, matrimoniale vinculum solvit.

16 Verum ad *Catechismum revertamur*, ubi traditur naturam conjugii sitam esse in vinculo conjugum, non in consensu ab initio præstito, neque in carnali commixtione, cum hæc ad illius essentiam non requiratur, sed solum ad complementum accidentale, ut multis rationibus evincunt Auctores in 4. distinct. 26. & aliibi. Quod sic facile demonstratur: matrimonium ratum est vere, ac proprio matrimonium, ut docet Synodus Tridentina; atqui tunc nondum datur carnalis copula, sed intra bimestre à lege concessum potest quilibet conjugum ab usu matrimonii abstinere, & ad Religionsem transire, etiam in viu altero. Præterea: plura fuerunt valida matrimonia, in quibus nulla umquam existit carnalis commixtio, ut illud Beatissimæ Virginis cum Sancto Josepho, de quo Div. Thomas 3. part. q. 29. art. 2. & aliis. Quod numquam fuisse consummatum carnali commixtione, est fide certum, ac definitum contra Helvidium, aliquosque petulantem hereticos. Ad cuius

ius imitationem alia plurime narrat historia Ecclesiastica, quorum aliqua placet adducere.

17 Sic Sanctus Joannes Evangelista conjugium init, teste Hieronymo apud Clericatum (a); Sancta Thecla, teste Epiphanius apud Canum lib. 3. de locis cap. 4. in fine; Sancta Cæcilia, & Valerianus (b). Sanctus Julianus, & Basilissa; Sancta Pulcheria soror Theodosii Imperatoris, cum Marciano; Henricus II. Imperator cum Cunegunde; Boleslaus V. Polonorum Princeps cognomento pudicus cum Cunegunde Bela Ungarorum Rex filia; Conratus Rex filius Henrici IV. Imperatoris cum Methilde; Alphonsus II. Asturum Rex cognomento castus cum conjuge nescio qua; Richardis Regina cum Carolo Crasso Rege; Sancta Pharaelidis neptis Sanctæ Amelberga cum Pipino; Eduardus III. cum Egitha; Ethelreda orientalium Anglorum Regina, quæ bis conjugata semper virgo permanxit; Elzearus cum Delphina; Beata Lucia Naraiensis cum Petro Comite Mediolanensi; Sanctus Alexius, quem cum Joanne Calybita quidam male confundunt, teste Bollandio; duo conuges Ervernenses, quorum meminit Sanctus Gregorius Turonensis de Gloria Confessorum cap. 32.

18 Nec omittendum est Beatus Sebastianus ab Apparitione, dictus vulgo Pyrausta, Hispanus, & laicus professus Ordinis Minorum, à Summo Pontifice Pio VI. (c)

nun-

(a) Vid. Clericatus decisione 14. de matrim. 2. num. 2. usque ad 8. Segura in polo critico discursu 7. divis. 4. num. 18. & plures alii ab ipsis citati.

(b) Vid. Marchantius in horto Pastorum, Candelabri Mysticæ tractat 8. lect. 1. prop. 3. pag. 529. alias 544. Clericatus decisione 2. de Matrim. num. 16. Vincent. Calatayud tom. 3. dissert. 2. art. 4. §. 2. num. 811. pag. 562.

(c) Die 22. Februario, presentis anni 1780. Summus Pontifex Pius VI. in Ecclesia B. V. M. Ara-Cæli decretum editit Beatificat. & Canonizat. Ven. Sebastiani ab Apparitione, & Joannis Josephi à Cruce. Primus Mexicanus Conventus Minorum Observantium; alter Sacerdos, Promotor, & primus Provincialis Neapolit. Ord. reformatus. à Sancto Petro Alcantarensi. Quorum duo miracula comprobaverat idem Papa die 4. Octobris anno 1788. Videatur Gazeta Martirensis ex die 7. Novembris anni preteriti, & 27. Marci hujus 1789. ad articulum Romæ.

superrime inter Coelites relatus. Qui prius ad novum orbem profectus, ibique diu commoratus, jam sexagenarius, duabus adolescentulis bis desponsatus cum proposito servandæ virginitatis, si possibile foret, ad imitandum conjugium castissimi Patriarcha Josephi, & Purissimæ Virginis Mariae: duas sponsas virgines castas exhibuit Christo, sive, ut ipse solita cordis simplicitate dicebat, duas columbas candidiores lacte (a); ejusque matrimonia & valida, & licita, & heroicæ virtutis indicia judicarunt celeberrima Universitates Parisiensis, Salmanticensis, & Patavina, anno 1720. & sequenti (b). Itaque non solum fragrantissimis rosis, sed etiam candidissimis liliis, aliisque pulcherrimis floribus, qui apparuerunt in terra nostra, ornatur America, honoratur Hispania, fulcitur Ecclesia, sicut in Canticis optabat Sponsa.

19 Hi omnes, (aliique fortasse, quorum nos nomina latent, sed scripta sunt in libro vitæ, & aliquando ad multorum confusionem legentur) coniuges fuerunt, & virgines, qui ut Tertulliani verbis utar, lib. 1. ad uxorem cap. 6. *Facti sunt voluntarii spadones pro cupiditate Regni Cœlestis.* Quod jam prædixerat Christus in Evangelio, Matthæi 19. vers. 12. & multis ipsorum applicari potest illud Isaiae 62. vers. 5.: *Habitabit enim juvenis cum virgine.* Eorum plures (res placit mirabilis!) Reges etiam fuere, aut Principes; & tamen Regni coelestis potius quam terreni curam habebant: ideoque nec erant terrenæ substantiæ nimis affixi, nec sobolis

Tom. II.

cu-

(a) Vid. ejus admirabilis vita lib. 1. cap. 8. & sequent. à pag. 28. ad 34. hispano sermone Mexici edita anno 1769. (b) Harum Universitatum responsiones, varia variorum vota continet liber in 8. editio Roma anno 1722. ex Typographia Vaticana. Et tomus 6. Cl. Jacobi Hyacinthi Serry, ultime editionis Lugduniensis in folio anno 1770. à pag. 133. usque ad 174. In priori enim Veneta anni 1742. tom. 5. à pag. 115. usque ad 136. sola extat ipsius acerrimi Serry censura, docta quidem, sed rigida nimis; cujus argumentis solide responderunt alii qui magis optimæ cause favebant, & simul inventaverunt in posteriori editione supra relata.

cupidi, nec de successione solliciti; sed exactissime observarunt Apostoli monitum ex 1. ad Corinth. 7. vers. 29. & sequent. ubi dicitur: *Et qui habent uxores tamquam non habentes sint... præterit enim figura hujus mundi.*
 20 In his autem, aliisque similibus, non fuit à principio pactum contrahendi matrimonium sub conditione servandi virginitatem. Nam hæc conditio adversatur matrimoniali contractui, ut constat ex Gregorio IX. cap. *Si conditiones 7. extra de conditionibus appositis in dispensatione*; ex Divo Thoma in Supplement. quæst. 48. art. 1. ad 3. & ex probabiliori Theologorum sententia (a), contra Pontium aliosque, quos citat, & sequitur Clericatus (b). Licit enim possit contrahiri matrimonium cum intentione, vel animo servandi virginitatem, si alter coniux cesserit iuri suo, ac etiam intrabimetre, vel postea mutuo consensu possint conjuges Religionem ingredi; non tamen possunt ista pacisci in actuali contractu: quoniam nullus conjugum adquireret jus in corpus alterius, quod est contra substantiam matrimonii. Hoc, ni fallor, patet exemplum contractus venditionis, qui sane foret invalidus sub conditione, qua emtor soluto pretio teneretur mercem gratis dare videnti, vel carere potestate utendi ea. Clarus in contractu locationis, aliisque hujusmodi: unde nec B. Virgo Maria, nec alii supra laudati, eam adhibuere conditionem, sed totum negotium reliquerunt dispensationi divinæ, qua suaviter ducti matrimonium

con,

(a) Vid. Divus Thomas in 4. distinct. 28. quæst. 1. art. 4. ad 3. unde summus est textus Supplement. supra citatus. Consiliorum etiam Sanchez lib. 5. de Matrim. disput. 10. num. 2. ubi circiter viginti Auctores pro suis, & nostra sententia laudat. Similiter Laymanus lib. 5. tract. 10. part. 2. cap. 7. coroll. 2. Quibus suffragant Gonzalez Tellez in 4. Decret. tit. 5. cap. 7. num. 9. & sequent. pag. 124. Pontas in dictionario, verbo *Matrimonium*. 1. casu. Remigius Maschar Institut. Canonice lib. 4. tit. 1. de sponsalib. num. 38. pag. 125. & tit. 5. eod. lib. num. 16. pag. 141. aliquip plures tum Theologici, tum Jurisperiti. (b) Vid. Clericatus decisione 3. de Matrimonio n. 21. Collet tom. 8. cap. 1. n. 33. pag. 9. & Amort tom. 3. Theolog. §. 2. q. 8. pag. 13.

contrarerunt, & postea mutua voluntate, atque consensu, initio, vel confirmato virginitatis voto, carnalem copulam evitaverunt. Verum hæc pro expositione textus jam satis esse videntur.

21 Ad finem ergo deveniamus in quo probanda est ultima thesis superiorius indicata, & à Catechismo tradita §. 4. nempe: *Causa efficiens matrimonii, saltem sub ratione contractus, est consensus contrahentium.* Consulto additur: *Saltem sub ratione contractus, ne rejiciatur opinio tenens Sacerdotem esse ministrum, seu causam efficiens matrimonii sub ratione Sacramenti.* Quæ alibi, Deo dante, probabitur. Nunc igitur Catechismi assertio stabilitur cum communi Theologorum in 4. dist. 27. & seq. Sic enim docet fides, evincit ratio, & unanimis omnium nationum usus confirmat. Nam Deus ipse Genesis 2. vers. 24. dixit: *Relinquit homo patrem suum, & matrem suam, & adhæredit uocri sue;* per consensum scilicet utriusque. Et ut alia plura omittam, idem docuerupt Florentinum, ac Tridentinum. Præterea: in omnibus contractibus consensus est eorum causa efficiens; idcirco à Juristis vocatur ens trascendens, in omnibus humanis actionibus omnino necessarium; ipso enim deficiente, omnis actus corruit, & nulla obligatio nasci potest, ut habetur leg. 1. §. 1. ff. de pactis, & lege obligatur ff. de obligationibus, & actionibus.

22 Quare nulla humana potentia fieri potest contractus sine consensu. Sicque Reges, ac Principes, et si valeant æquare quadra rotundis, & rotunda quadris, ut ait Baldus (a); atque superba montium culmina ad ima dejicere, & sepulta saxa quasi ad astra tollere; supplere tamen non possunt consensum ubi non extat, quia jure naturæ petitur, contra quod lex humana non dispensat. leg. *Nam magistratus ff. de arbitrio.* Quod &

Pp 2

Græ-

(a) Vid. Clericatus decis. 19. de matrimonio. num. 4. & 5.

Gratianus ait dist. 13. Similiter Summi Pontifices, tanta potestate prædicti, ut quidquid ligaverint super terram, ligatum esse & in Cœlis Deus ipse testetur Matthei 16. vers. 19. nequeunt matrimonii vinculo nectere dissentientes quoniam consensus, ut dicebamus, iure naturæ requiritur ad matrimonium; & circa ea quæ sunt juris naturalis Papa dispensare non potest, quia teste Divo Thoma quolibet 4. art. 13. habent efficaciam ex institutione divina. Quod cum Theologis docent etiam Canonistæ can. unico 29. quæst. 1. & cap. *Tua nos de sponsalibus*, aliquis in locis.

23 Sed quid mirum, nec Principes, nec Pontifices posse matrimonium reddere validum absque consensu? ne Deum quidem ipsum posse id agere, plures Theologi non levibus rationibus opinantur, quibus etiam adhærem, nisi viderer in Deo ponere metas. Sufficiat dicere, quæ in oppositum adducuntur parvi esse momenti. Quidam enim inquieti, Deum posse supplerre consensum in matrimonio, quia supplere potest munus causæ secundæ efficientis; quasi vero hac regula omni carere exceptione, aut consensus aliam non habeat rationem causæ, nisi efficientis. Certe, Deus licet omnipotens nequit solum filios gignere, etsi possit creare homines. Reponunt alii, posse illud à Deo fieri, quia ipse potest facere consentire dissentientes. Sed hoc arguendi modo non vindicent recte procedere. Quamvis enim Deus possit dissentientium voluntates ad consensum inducere, cum magis habeat in potestate sua hominum voluntates, quam ipsimet homines, ut ait Augustinus lib. de correptione, & gratia cap. 14. posse tamen illos ante consensum matrimonio jungere, hoc adhuc manet probandum. Nam Deus, juxta phrasim Scripturæ, potest convertere lapides in filios Abrahæ, dare vocem mutis, visum cæcis, mutare sexus, & alia; quis autem inde colliget lapides qua tales posse pollere iudicio, mutos loqui, cæcos videre, & duo ejusdem sexus inire con-

conjugium, antequam illa mutationes advenerint?

24 Arguunt denique alii, Deum esse supremum omnium Dominum; siue quia Dominus vita potest jubere occisionem alterius, ut Abrahamo; quia Dominus bonorum, potest illa auferre uni, & dare alteri, ut Israëlitis sumentibus vasa Ægyptiorum; quia demum Dominus corporum humanorum, potest jus cuique tribuere in corpus alterius ad carnalem copulam absque peccato, ut dum præcepit Osee accipere mulierem fornicariam: ergo etiam facere potest conjugium inter nolentes. Hoc argumentum plura complectitur vindenda apud Auctores quærentes utrum Deus possit mentiri, peccare, dispensare contra legem naturæ, &c. quæ ne in immensus excrescat oratio, silentio prætermittimus. Ucum dixisse sit satis, per matrimonium scilicet intelligi conjugum unionem, & nexus ex voluntario ipsorum contractu provenientem, qui nequit absque consensu haberi; si autem aliter desumatur, quæstio erit de nomine, ut vulgo dicitur, in qua jam tædi diutius immorari.

BREVIS MANTISSA.

Ex dictis in ultima thesi evidenter sequitur errorem, circa personam, vel qualitatem, quæ refunditur in substantiam; & metum gravem viri constantis injuste illatum ad extorquendum consensum, dirimere matrimonium. Primum jure naturæ; secundum vero jure canonico. Sic docent Theologi cum Magistro in 4. dist. 29. atque 20. Nam qui errat non consentit, leg. *Si per errorum f. de jurisdic. omn. Judic. leg. Non idcirco C. de juris, & facti ignorantia. Ideoque invalidus fore contractus si pro auro aurichalcum, aut pro siliagine hordeum venderetur. Similiter metus gravis, etsi non tollat omnino consensum, cum voluntas pati nequeat violentiam simpliciter dictam, sed solum secundum quic-*

quid, eligendo minus malum, ad majus vitandum, in quo datur verus consensus, sed mixtus involuntario, ut docet Divus Thomas in 4. dist. 29. q. unica art. 1. in corpore: hunc tamen consensum irritum declaravit Alexander III. cap. *Cum locum de sponsalibus*, dicens: *Cum locum non habeat consensus ubi metus, vel coactio intercedit, &c.* Quidam jam pridem docebant, habitu consensu quamvis coacto, esse interior matrimonium quantum ad Deum, sed non quantum ad statum Ecclesie, quæ præsumit ibi non fuisse consensum interiorum propter metum. Eos tamen recte impugnat Divus Thomas supra citatus art. 3. sic loquens: „Sed „hoc non est, quia Ecclesia non debet præsumere de „aliquo peccatum, quoisque probetur; peccavimus „tempore si dixit consentire, & non consensisse: unde Ecclesia præsumit eum consensisse, sed iudicat illum „consensum extortum non esse sufficientem.“

Quomodo autem concilabitur Divus Thomas cum seipso dicente in 4. dist. 33. quæst. 3. art. 1. ad 7. contrahentem cum femina ab alio per via deflorata, incurrire irregularitatem bigamiz, quia quamvis ipsa fuerit vi oppressa, præsumitur consensisse. Et infra dist. 38. quæst. 1. art. 5. ad 4. negandum esse velum corruptis per violentiam, ob eamdem rationem? Si ergo Ecclesia hic præsumit malum in feminis violenter oppressis, cur non in contrahentibus matrimonium cum metu gravi? Ubique enim militat eadem ratio Divi Thomæ. Nec dici valet difficultius esse resistere Veneri, quam Marti, atque Mercurio. Tum quia Deus non minus confert gratiam in casibus difficultibus, quam in facilioribus, ut expertus est ipse Doctor Angelicus, dum ignes ignibus elasit, & feminam illam toties, sed numquam satis depictam, titione fugavit. Unde Tyranno respondit B. Lucia virgo, & Martyr, sibi castitatem duplicandam fore ad coronam, si violenter constupraretur; quia licet corpus pateretur injuriam, spiritus evadet.

deret incorruptus (a). Quod Lucretia illa Romana tan-topere celebrata sibi fassa est evenisse in oppressione Tarquinii (b). Si igitur femina Ethnica tantum valuit; quid non poterit femina Christiana à Domino roborata, qui non patitur nos tentari supra id quod possumus, quique invocantibus præsto adest? Sane, sicut lubricæ sunt, & excitantes delectationes carnis, ita etiam voluntas humana est adeo delicata, ut nullum creatum dominium patiatur. Cur ergo femina excitata ad venereum præsumitur consensisse ob voluptatem; & voluntas perfessa injuria, ob metum gravem injuste illatum, non præsumetur in odiu, & vindictam, nolle verum præbere consensum, sed unice illum fingere ad evitandum damnum? Hic nodus est Gordianus.

Sed ad dissolvendum hunc nodum non opus est animo Alexandri (c), cum nulla contradictione detur in D. Thoma; quia Sanct. Doctor acutissimo ingenio pollens, Angelice cognoscebat carnem infirmam sæpius prævalere adversus spiritum. Quod, heu nimis! experientia comprobatur. Unde quamvis Dei auxilia numquam nobis deficiant, nos tamen deficiamus auxiliis Dei, nec tam viriliter pugnamus quam Divus Thomas. Evidem, si omnes feminæ forent sicut B. Lucia, vel saltem sicut Lucretia, (dato istam minime consensisse Tarquinio, quod est valde dubium, ne dicam falsum) sic fatigemur eas violenter oppressas nullum præbuissse consensum. At vero rem longe alter se habere, dicant Provisores, ad quos sæpe recurrent patidissimæ meretrices, fictis lacrymis plangentes virginitatem, longe alter quam filia Jephœ, ut aliquod matrimonium fraudulenter arripiant. Etenim vix umquam, aut rarissime coibit homo cum femina, ut oportet, reluctantæ; quia vel vocifer-

(a) Vid. Breviarium Romanum die 13. Decembris lect. 3. secundum nocturnum.
(b) Vid. Titus Livius in fine libri I. pag. mithi 35. littera F. (c) Vid. Quintus Curtius lib. 3. de rebus gestis ab Alexandro Magno pag. mithi 23.

rando, vel fugiendo, vel repugnando, vel aliis modis turpem copulam declinabit. Et quamquam concedamus aliquando alter posse contingere; judicium tamen ferendum est ex regulariter contingentibus, ut constat ex Jure Canonico regula 45. in 6. In metu autem tametsi gravi, non est tanta presumpcio in contrarium; & ideo Ecclesia putat dari consensum, sed prudentissime ipsum insufficientem decernit ad matrimonium.

PRÆLECTIO XXII.

De Sacramento Matrimonii,

ad expositionem cap. 8. secundæ partis Catechismi Concilii Tridentini,
à §. 15. ad 17.

Jam ab initio, Dei opera fuere perfecta, pulcherrima, valde bona; nondum tamen videbantur omnibus numeris absoluta. Quare coelo, terra, arboribus, & animantibus mirum in modum productis, edidit Deus hominem moderatorem orbis, ac in paradiſo amoenissimo collocavit, ut immensis ejus deliciis frueretur. Sed nedum erant ista satis: *Non bonum est, inquit Dominus, hominem esse solum, faciamus ei adiutorium simile sibi.* Nam adhuc deorū mundo, tanta rerum varietate mirabili, qui eum reperirent incolis ratione pollentibus; deficiebat Paradiſo tantarum multitudine voluptatum, intemerati amoris suavitas, qui omnibus condimenta deferret; aberat homini cum sua majestatis æquali perfectione jucunda societas, in qua reclinatum cor suum posset invenire solatium; & ut uno verbo dicam, ad majorem pulchritudinem universi,

si, ad amoenitatem Paradisi, ad societatem Adæ, ad Summi Opificis gloriam, ad rerum omnium complementum, requirebatur conjugium: ideoque ex viro condidit Deus feminam, quam ei uxorem tradidit. Matrimonium ergo, ultimo loco, institutum ab Auctore naturæ in materiali ædificio mundi, fuit etiam elevatum ad rationem Sacramenti ab Auctore gratia Christo Domino, & postremo loco repositum in mystico Ecclesie opificio, ad ejus maximum fulcimentum, & ornamentum. De quo in præsenti agemus ad expositionem cap. 8. secundæ partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 15.

Sed ut clarius procedamus, orationem istam in tres partes pro more distribuemus. In primis enim literam textus epitome declarabimus. Deinde fusius exponemus. Postremo thesim ex textu de promtam probabimus, ac propugnabimus. Utinam feliciter! Pro prima ergo parte, en littera textus initium §. 15: *Ut autem Sacramentum est, &c.* Ecce vero finem §. 17. *Honorabile conubium, & torus immaculatus.* His tribus paragraphis ostendit Catechismus matrimoniale contractum à Deo institutum ad propagandum genus humānum, & de quo in præcedentibus egit, elevatum fuisse à Christo Domino ad rationem Sacramenti, ut populus Christianus ad veri Dei cultum, & religionem procrearetur. Idque declarat mirabilis Christi cum Ecclesia unione, ob quam significationem magnum vocat Paulus hoc Sacramentum, ut Sancti Patres interpretantur, & cum eis Synodus Tridentina. Quapropter docendi sunt fideles, hujus Sacramenti gratia effici, ut vir & uxor mutue caritatis vinculo conjuncti, alter alterius benevolentia conquiescat, alienosque amores, & concubitus fugiat. Hæc est synopsis litteræ Catechismi, & prima orationis pars.

3 Ad secundam progrediamur, explanatur litteram textus. Conjugum igitur inter Sacraenta Ecclesia habet Tom. II.

Qq

be-

bere locum negantur Armeni circa dimidium saeculi septimi, quos postea imitati sunt Joannes Hus, Lutherus, Calvinus, horumque sequaces. Nullus tamen demens, ac invercundius loquitur quam Calvinus lib. 4. institutionum cap. 19. §. 34. dicens: „Matrimonium, quod ut a Deo institutum fatentur omnes, ita pro Sacramento datum nemo usque ad Gregorii tempora viderat. Et cui umquam sobrio in mentem venisset? Ordinatio Dei bona est, & sancta: & agricultura, architectura, sutrina, textrina, ordinationes sunt Dei legitima, nec tamen Sacraenta sunt. Quis fecerat istos Sophistas tam inscite garrientes? Item §. 35: Verba tamen obtrudunt, quibus Sacramenti nomen matrimonio attribui dicunt. *Mysterium* dixerat Paulus, quam dictiōnē cum relinquere posset Interpres, latinis auribus non infrequentem, vel *Arcanum* vertere; *Sacramentum* ponere maluit, non tamen alio sensu, quam grāce à Paulo *Mysterium* dictum erat. Eant nunc, & linguarum peritiam clamose insectentur, quarum ignorantia in re facili, & culvis obvia, tandem fadissime alucinati sunt. Tandem concludit §. 37. Ac ne simpliciter Ecclesiam iuderent: quam longam errorum, mendatorum, fraudum, nequitarum seriem un errori attexuerunt! ut dicas nihil aliud quam abominationum latebram quasivisse, dum è matrimonio Sacramentum fecerunt. Ubi enim id semel obtinuere, conjugalium causarum cognitionem ad se traxerunt: quippe res spiritualis erat, profani judicibus non attricanda. Tum leges sanxerunt, quibus tyrannidem suam firmarunt; sed partim in Deum manifeste impias, partim in homines nequissimas. At ex eorum cāno aliquando emergendum est, in quo jam diutius hæsit oratio, quam animus ferebat. Aliquantulum tamen mihi profecisse videor, quod leonis pellēm istis asinis quadam ex parte detraxi.

⁴ Hæc, licet paululum prolixa, adduximus, ut parlam

Iam fiat, semper Calvinum adversus Ecclesiam Catholica, unde perduellis apostata exiit, codem Cacodæmon exagitatum furere, debacchari, insanire. Asinos apellant omnes Ecclesia Patres, qui à Sancto Gregorio, ipso fatente, ad sua usque tempora matrimonium ut Sacramentum fassi sunt. Non aliunde melius quam ex ejus scribendi modo revinci Calvini insania potest, qui dum inter suos misifice garrit, vel stulte ignorat, vel mali-
tiose mentitur, ut optime ait Casus lib. & cap. 4. de locis. Sed missis blateronis hujus impudentissimi dicti-
rii; Catholicam veritatem ostendamus cum Catechi-
smo, qui postquam in superioribus paragraphis sermo-
nem fecerit de matrimonio sub ratione contractus, nunc de eo loquitur quatenus est Sacramentum, docens maris & feminæ conjunctionem ab initio institutam ad propa-
gandum genus humanum, elevatam esse à Christo Do-
mino ad rationem Sacramenti, ut Christianus populus ad
veri Dei cultum ac religionem procrearetur. Volutum
enim Christus, arctissimam, quam habet cum mysti-
ca sponsa Ecclesia, unionem significari per indissolubile
vinculum, quo conjuges invicem constringuntur, hac-
que similitudine sacra litteræ Christi & Ecclesie ineffa-
bile commercium nobis sepe proponunt, ut Matthæi
22. vers. 2. & cap. 25. vers. 10. Apocalypsis 19. vers. 7.
toto fere Canticorum libro, aliisque in locis.

5 Probat Catechismus Matrimonium esse verum Ec-
clesiae Sacramentum, expresso Apostoli testimonio ad Ephes. 5. à vers. 28. ad 32. ubi de ipso dicitur: *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & in Ecclesia.* Nec valet Calvini, ac Novato-
rum responsio blaterantium à Sancto Paulo matrimonium appellari mysterium, ut significet non conjunctio-
nem viri, & feminæ, sed unionem Christi cum Ecclesi-
sia. Siquidem prater hanc representationem, dicimus aliam & matrimonio inesse, quæ significat, unaque pro-
ducit gratiam animalium conciliatricem. Tria enim

requiruntur ad veri Sacramenti rationem, ut cum Divo Thoma sentiunt universi. Primum ut sit sensible sacra rei signum. Secundum à Christo Domino institutum. Tertium prouertivum gratia; atque haec tria convenient matrimonio: igitur jure merito inter Ecclesia Sacramenta reponitur. Quod conjunctio maritalis sit quid sensibile, probatio non egerit, quod sit sacre rei signum, testatur Apostolus supra citatus dicens: *Sacramentum hoc (seu græce misterium) quod identi est, quidquid Calvinus obmurmiretur) magnum est;* nexus scilicet conjugalis Christianorum, de quo loquitur Paulus, *magnus est Sacramentum;* non precise ut conjugum nexus est, sed quatenus significat unionem filii Dei cum Ecclesia. Quare non audiendus est Erasmus effutiens in unione viri & mulieris nullum esse mysterium, cum similius nexus cernatur in bestiis. Nunquid de nexus bestiarum Apostolus loquitur inquiens: *Ego autem dico in Christo, & in Ecclesia;* ⁷ *non in mundis.*

Quod insuper Christus instituerit, seu potius cœserit matrimoniorum à Deo jam institutum, ad rationem Sacramenti, ei vim tribuens sanctificandi conjuges, etiam docet, semper docuit Ecclesia universalis; & inde liquet audacia hæreticorum præsentium Calvini negantium ante Divum Gregorium habitum fuisse matrimonium pro Sacramento. Nam ex traditionis Apostolicae monumentis facile convincitur falsitatis. Auditant breviter aliqua Ignatius Scriptor primi saeculi, epist. ad Polycarpum inquit: *Deit ut Spōni, & Spōsa de scientia Episcopi conjugium faciunt, quo nuptie sint secundum Deum, & non secundum expiditatem.* Tertullians cognomine, aë tempore Florens secundo saeculo, lib. 2. ad uxorem: cap. 9. ait: *Unde insuffiam ad inarrandum felicitatem ejus matrimonii, quod Ecclesia conciliat, & confirmat oblatio, & obsequia benedictio, Angeli reuniant, Pater ratum habet.* Atque igitur Tertulliani sponsis celebrabatur Missa, non quals ad ludibrium

celebrata est ab hæreticis in nuptiis Carlostadii (a); sed qualis decebat fidelibus rem sacram digne agentibus, & magnum Sacramentum celebrantibus in Christo, & in Ecclesia. Ambrosius, qui obiit anno 397. epist. 19. ad Virgilium, scribit: *Conjugium velamini Sacerdotali, & benedictione sanctificari oportere.* Siricius Papa, Ambrosio suppar, epist. ad Himerium cap. 4. dicit: *Illa benedictio, quam nuptia Sacerdos imponit, apud fideles cuiusdam sacrilegii instar est, si illa transgressione violetur.*

Concilium Cartaginense 4. celebratum anno 398. cui affui Augustinus, can. 13. statuit: *Sponsus & sponsa cum benedicendi sunt à Sacerdote, à parentibus suis, vel paranympis offeruntur, &c.* Chrysostomus homilia 59. in Genesim asserit: *Sacramentum sunt nuptiae, & imago dilectionis Christi, quam erga Ecclesiam declaravit.* Similia habent Innocentius 1. epist. 9. ad Probum. Augustinus lib. de bono conjug. cap. 14. lib. de fide, & bonis operibus cap. 7. & tract. 9. in Joann (b). aliisque in locis: Cyrilus Alexandrinus epist. 10. ad Nestorium, & Commentarij in Joan. lib. 2. cap. 22. Tandem, ne nimis diffundar, S. Leo Magnus plusquam centum annis ante Div. Gregorium sic loquitur epist. 2. alias 92. ad Rusticum Narbonensem Episcopum. „Cum societas

^(a) *Carlostadii, nuncum Carlostadii, nuncum*

(b) Andreas Carlostadius, natione Germanus, & Archidiaconus, Witembergensis, primus Sacramentariorum heresis Auctor, primus etiam fuit Reformatorum, qui sacrilega nuptias initit, quas non pudiuit Lutherans Witembergenses publice landare, & approbare specialiteratione, quam adducere veroe, adducam tamen, ut cunctis paceat Novatorum anacacin, impudentia, irreligio. Si ergo habebat illa: *Oromat, Deus, qui post tam longam, & impianum Sacerdotium tuorum cœciuit, Bastum Audaces Carlostadium eu gratia dorso dignatus es, ut ferreas, nullo habita Paupertati juris ratio ne, uxorem ducero auras floridas, du queamus;* ut omnes Sacerdotes, recepta sana mente, ejus vestigia sequentes, effectis concubinis, aut eidem dictis, ad legitimam consortio toti concertuantur. Videantur Bartholomaeus Durand. in folio Vindicaria lib. 3. art. 52. Graveson in hist. Ecclesiast. tom. 7. collop. 3. pag. 61. & Bertii tom. 2. lib. 22. cap. 5. pag. 278. (b) Vid. Breviarium Romanum Dominiæ 2. post Epiphani. lect. 3.

,, nuptiarum vite ab initio constituta sit, ut præter se-
,, xuum conjunctionem haberet in se Christi, & Eccle-
,, siæ Sacramentum; dubium non est eam mulierem non
,, pertinere ad matrimonium, in quo docetur nuptiale
,, non fuisse mysterium.

8 Eat ergo Calvinus, & in lectione priscorum Pa-
trum utatur melioribus conspicillis, nec tam confiden-
ter asseveret, ante Div. Gregorium, matrimonium esse
Sacramentum dixisse neminem; quique docere nos vo-
luit hanc vocem *mysterium* significare arcanum, non
Sacramentum, ut vertit Latinus Interpres, discat ipse
prius parum chronologis, ne turpi anachronismo vi-
deatur Auctores supra citatos facere posteriores Magno
Gregorio. Sed quid immoror in confutando Calvinum?
Inimici nostri sint iudices in hac causa; Graci inquam
Schismatici, qui melius Calvino intelligent vim graci
sermonis, dicant an vocabulum istud *mysterium*, quo
usus est Apostolus, significet merum arcanum, abdi-
tum, absconditumque aliquid, an etiam rem sa-
cram, & Ecclesiæ Sacramentum? Et certe responde-
bunt idem sentire quod Chrysostomus, Cyrillus, aliis
que Patres Graci atque Latini, à quibus hac in parte non
recesserunt Orientales; utinam in omnibus aliis eamdem
fidem, ac unionem retinuerint! Id quod dicimus con-
stat ex censura quam suo, & Græcorum Episcoporum
nomine edidit Jeremias Patriarcha Constantinopolita-
nus anno 1575, contra Augustanam Lutheranorum con-
fessionem, ubi cap. 7. Matrimonium verum esse dici-
tur Sacramentum. Ex Synodo Constantinopolitana ha-
bita anno 1638. sub Cyrillo Berroensi contra hujus de-
cessorem Cyrilum Lucaris, ex alia ibidem celebrata
anno 1642. sub Parthenio, ubi rejicitur Calvinus negans
quinkue Ecclesiæ Sacraenta; ex Synodo Hierosolyma-
na anno 1672. sub Dositheo, ubi iterum damnatur
Lucaris; & tandem ex Græcorum omnium praxi.

9 Supervacaneum esset alia plura adducere, ad con-
fir-

firmationem hujus Catholicae veritatis, cum nullus sit
locus Theologicus ex decem à doctissimo Cano traditis,
quo probari, aut suaderi non possit conjugium esse ve-
rum Sacramentum; habemus enim Scripturæ autorita-
tem, Traditionis normam, Ecclesiæ documentum, Con-
ciliorum canones, Pontificum constitutiones, Patrum
testimonia, Theologorum consensum, Philosophorum
dicta, jurispritorum textus, historia monumenta, ra-
tionis pondus. Quid ultra? Merito igitur anathemate
damnatur à Tridentino quicunque dixerit Matrimonium
non esse vere & proprie unum ex septem legis Evangel-
ica Sacramentis à Christo Domino institutum, sed ab
hominiibus in Ecclesia inventum, nèque gratiam confer-
re. Merito etiam concludit ejusdem Concilii Catechi-
smus §. 17. & ultimo ex designatis, docendos esse fide-
les hoc Sacramentum producere gratiam, qua conjuges
mutua dilectione, atque fidelitate persistant, ut sit in
eis honorabile connubium, & torus immaculatus; quod
multo ante docuerat Divus Thomas in Supplement. q.
42. art. 3. dicens: *Matrimonium habet conferre gratiam
adjuvantem ad illa opera, quæ in Matrimonio requi-
runtur.*

10 Quantum ad tempus institutionis hujus Sacra-
menti, non convenient Auctores; quidam enim opi-
nantur id accidisse in nuptiis Galilæa; alii vero proba-
bilis censem tunc Christum elevasse conjugium ad ra-
tionem Sacramenti, quando Matth. 19. dixit: *Quod Deus
conjunxit, homo non separet.* Tunc quippe radicitus
substulit Polygamiam, repulit omnino repudium, & ma-
trimonium ad pristinum statum reduxit, ei addens vir-
tutem sanctificandi conjuges, ut diximus supra. Nec ista
opinionum varietas ullo modo favet hereticis, cum
ipsi fateantur baptismum esse verum Ecclesiæ Sacra-
mentum, & tamen eadem sit difficultas in assignando tem-
pore ejus institutionis, plerisque dicentibus cum Divi
Thoma, institutum fuisse quando Christus baptizatus
est

est à Joanne , nonnullis id protrahentibus ad aliud tempus posterius. Similiter dicimus cum Illustrissimo Cano circa celebrem difficultatem assignandi Ministrum Sacra-menti Matrimonii ; istud scilicet minime patrocinari Lutheranis , ac Calvinistis ; sive enim sint contrahen-tes , ut plures volunt , sive Sacerdos , ut alii tenent; salva semper manet inter fideles ratio Sacramenti. Qua-nam autem harum opinionum probabilior videatur, sta-tim dicam tertia parte, quare hæc satis sint pro se-cunda.

11 Ad tertiam orationis partem devenio, in qua probanda est hæc conclusio: *Probabiliter videtur Ministrum Sacramenti Matrimonii esse Sacerdotem, quam contrahentes.* Eam solide defendunt gravissimi Theolo-gi Guilielmus Parisiensis, Melchior Canus, Cardinalis Toletus, Dominicus Bannez, Petrus de Marca, Maldo-natus, Franciscus Sylvius, Estius, Natalis Alexander, Tournely, Le-Druin, Gibertus, L'Herminier, Du-Hamel, Juenin, Florentinus de Cocq. Vanroy, Plette, quo sitat, & sequitur Cl. Concina tomo 10. Theolo-gia Christiana lib. 2. cap. 2. & in compendio tom. 2. lib. 13. cap. 2. num. 3. pag. mihi 254. Hancque opinio-nem valde probabilem vocat doctissimus Pontifex Be-nedictus XIV. lib. 8. de Synodo cap. 28. num. 3. Ejus probabilitatem externam palam ostendunt Auctores su-pra laudati, quorum plures fuere discipuli Divi Tho-mæ, à cuius doctrina minime recedere arbitror, licet Angelicus Præceptor aliquando contrarium videatur as-serere, sed ipsius mentem, infra, quantum assequar, explicabo. Nunc internam conclusionis probabilitatem videamus.

12 Omnia Ecclesiæ Sacraenta sunt sancta, & sa-cria; hoc est, ordinata ad sacrificandum homines, & ad exhibendum debitum Deo cultum; sed ratione pri-mi pertinet ministros ordinarios sanctos, justos, & in gra-tia existentes, ut docuit Catechismus cap. 1. §. 26. & ne-

nemo ambigit, juxta illud notissimum axioma: *Sancta sancte sunt tractanda:* ergo ratione secundi, ministros exigunt sacros, & servitio Ecclesie sacris ordinibus as-signatos; non vero profanos, laicos, atque vulgares. Id solum interest, quod sanctitas in ministris Sacramento-rum necessaria est necessitate præcepti; esse autem Sa-cros necessarium est necessitate Sacramenti, & ad eorum valorem essentialiter requisitum, excepto tamen bapti-smate quamvis olim in Græca præsertim Ecclesia, nul-lum videretur esse baptismum à laicis Christianis colla-tum, etiam dum instaret necessitas, ut scite observatur à Tillemontio, & evincitur ex Gregor. Nazianz. adhuc Catechumeno de æterna salute desperante ob imminens naufragium, quoniam à laicis, qui secum erant, inva-lidum baptismus credebat; & similiter ex Basilio epist. ad Amphiliochium can. 1.: igitur ministri Sacramenti Matrimonii non sunt contrahentes, sed Sacerdotes.

13 Respondent contrarii duplex esse Sacramento-rum genus: aliqua enim necessario exigere ministrum Ordinis, alia vero minime; & hujusmodi esse Bapti-smum & Matrimonium. Sed contra est: nam minister ordinarius Baptismi etiam est Sacerdos, ut constat ex Divo Thoma 3. part. quast. 67. art. 2. & ex Concilio Florentino in decreto unionis, ubi dicitur: *Minister ordinarius baptismi est Sacerdos, cui ex officio compe-tit baptizare.* Verum quidem est, hoc Sacramentum ob maximam necessitatem posse etiam conferri à laicis, ab impiis, ab infidelibus, ad isti non sunt ejus ministri ordinarii, nec tunc necessarius est status gratiæ, ut ait Angelic. Præcept. 3. p. q. 64. à 6. ad 3. Praterea: si pa-ritas baptismi valeret in Sacramento Matrimonii, seque-retur etiam hoc Sacramentum ab infidelibus non bapti-zatis posse administrari, quod non est dicendum.

14 Respondebunt forsitan adversarii, Sacramentum Matrimonii minime confici posse à contrahentibus non baptizatis, quia sine baptismo nequeunt illud recipi-
Tom. II. Kr re,

re, quod est necesse in Matrimonio sub ratione Sacra-
menti. Sed nec ista responsio valet. Nam ministri Sa-
ceruentorum distinguuntur debent à subjectis: quod qui-
dem probatur inductione Baptismi, Confirmationis, &
aliorum. Respondebunt tandem, excipi matrimonium,
quia cum sit contractus, petit ab ipsis contrahentibus
fieri. Sed facile impugnatur; quia quamvis Matrimo-
nium sub ratione contractus ab ipsis contrahentibus
oritur, non tamen sub ratione Sacramenti. Sacraenta
enim, ut initio dicebamus, à Ministris Sacris admi-
nistriari debent, nec ad hoc solidum videtur dari posse
responsum. Quod sic amplius confirmatur: si Sacra-
mentum Matrimonii ob rationem contractus exciperetur ab
aliis, non exigendo ministrum ordinis: cur non exci-
peretur in non exigitudo subjecto baptizato, quamvis
baptismus dicatur januam Sacramentorum? Respondebi-
tur fortasse, quia Catholici, & Patres Ecclesie docent
expresso baptismum esse januam Sacramentorum, non
vero ita expresse docent Sacerdotem esse ministrum Sa-
cramenti Matrimonii.

15 Enervatur tamen ista solutio, & simul robora-
tur conclusio alia ratione: sicut ex universalis Ecclesie
traditione, ex Sanctis Patribus, & Conciliis constat bap-
tismum esse januam Sacramentorum, ita iisdem funda-
mentis probamus adversus haereticos Matrimonium esse
verum Ecclesie Sacramentum; sed Sancti Patres, & Con-
cilia etiam una voce sacras vocant nuptias, quia sacra
Sacerdotum benedictione consecrantur; quorum aliqua
supra deditimus testimonia, alia videri possunt apud Au-
tores laudatos: ergo ut validior sit probatio nostra con-
tra haereticos, dicere debemus Sacerdotes esse ministros
hujus Sacramenti. Quod clare innuit Tridentinum sess.
24. cap. 1. de reformat. ubi ait: „Ad celebrationem
„Matrimonii in facie Ecclesia procedatur, ubi Paro-
„chus, viro, & muliere interrogatis, & eorum mutuo
„consensu intellecto, vel dicat: ego vos in Matrimo-
„nium

„ nium coniugio in nomine Patris, &c. vel aliis utatur
„ verbis juxta receptum uniuscuiusque ritum Provinciae.

16 Probatur tandem auctoritatibus, ac rationibus.
Divi Thomæ, qui nedium nobis non adversatur, sed
potius impensis favebat. Nam lib. 4. contra Gentes cap.
73. agens de Sacramento unctionis, prope finem docet
eius ministrum esse Sacerdotem, quia gratiam confert
illuminateam. Eu verba Sancti Doctoris: *Manifestum*
est quod in hoc Sacramento gratia confertur. Ea vero
in quibus gratia illuminans mentem confertur, exhibere
solum pertinet ad Sacerdotes, quorum ordo est illumina-
tior. Ubi tamquam principium certum assumitur à
Divo Thoma, solos Sacerdotes esse ordinarios Ministros
eorum in quibus confertur gratia que mentem illumi-
nat; atque hoc etiam habet Sacramentum Matrimonii:
ergo in via Divi Thoma, solus Sacerdos est minister
Sacramenti matrimonii.

17 Deinde cap. 74. ejusdem libri, de Ordine lo-
quens, ait: *Minister autem comparatur ad Dominum,*
sicut instrumentum ad principale agens... oportet autem
instrumentum esse proportionatum agenti: unde &
ministros Christi oportet esse ei conformes. Hac autem
conformitas habeturne persolum baptismi? Si sufficie-
ret character baptismalis, omnes profecto baptizati,
præcise ut tales, essent Sacramentorum ministri, quod
& primo principio à Div. Thoma superius stabilito, &
communi Theologorum opponitur, cum Christus Do-
minus Sacerdotes efficerit, ut essent Ministri, &
dispensatores mysteriorum Dei. *Oportet igitur (prosequi-*
tur S. Doct.) ministros Christi homines esse, & aliquid
divinitatis ejus participare secundum aliquam spiritualem
potestatem. Quibus verbis illud assignat quo Minister
debet Christo conformari, id est spiritualem illam po-
testatem, secundum quam participat aliquid divinitatis
Christi; atqui neque in sacris litteris, neque in traditionibus sacris constat spiritualem potestatem, secundum

quam Christi divinitas participatur, laicis personis convenire, cum hæc sit potestas Ordinis: igitur contrahentes Matrimonium non sunt ministri hujus Sacramenti.

18 Rursus probat laudatus Doctor Angelicus eodem cap. 74. Sacramentum Ordinis conferre gratiam, quia ad diuinam liberalitatem pertinet, ut cui confertur potestas ad aliquid operandum, conferantur etiam ea sine quibus hujusmodi operatio conuenienter exerceri non potest; administratio autem Sacramentorum, ad quæ ordinatur spiritualis potestas, conuenienter non fit nisi aliquis ad hoc a diuina gratia adjurvet: igitur ex Sancto Doctore potestas Ordinis, qua est illa spiritualis potestas de qua ibi loquitur, ordinatur ad administrationem Sacramentorum. Quod iterum repetit ut ostendat, Sacramentum Ordinis considerari præcipue secundum comparationem ad Eucaristie Sacramentum, quod est inter Sacraenta nobilissimum, & aliorum omnium cœlumen; atqui matrimonium est unum ex septem Ecclesiæ Sacraementis: ergo ad illud fidelibus ministrandum ordinatur potestas Ordinis.

19 Insuper Sanctus Doctor eodem lib. cap. 77. ubi probat etiam per malos ministros Sacraenta dispensari posse, haec habet: *Ex his qua præmissa sunt manifestum est quod ministri Ecclesiæ potentiam quandam in ordinis susceptione diuinitus suscipiunt ad Sacraenta fidelibus dispensanda.* Item eodem capite, num. 2. ait: *Nihil potest in id, quod ejus facultatem exceedit, nisi accepta altius potestate.* Quod exemplis tam à naturalibus, quam à civilibus desumti ostendit, & ita subdit: *Ea autem que in Sacramentis aguntur, facultatem humanam exceedunt, ut ex præmissis patet: ergo nullus potest Sacraenta dispensare, quantumcumque sit bonus, nisi potestatem accepit dispensandi.* At vero alia non est in Ecclesia Dei dispensandi potestas nisi ea, que per Sacramentum Ordinis confertur: ergo nullus potest Sacraenta dispensare nisi fuerit sacra-

or-

ordinatione consecratus. Hanc vero consecrationem, & dispensandi potestatem solus habet Sacerdos, nam in inferiorum ordinum collatione non datur potestas dispensandi Sacraenta, sed inserviendi Sacerdoti, de quo videndum est Div. Thomas eodem lib. 4. cap. 75.

20 Ulterius cap. 78. agens de Sacramento Matrimonii, ait ordinari ad perpetuitatem speciei humanae, ad perpetuitatem populi in aliqua civitate (qua est ali- quod bonum politicum), & ad perpetuitatem Ecclesiæ, qua in fidelium collectione consistit. Ordinatur vero Matrimonium ad hæc tria bona, quia ad hæc ordinatur generatio humana per Matrimonium obtainenda. Matrimonium igitur, ut ordinatur ad humanae speciei perpetuitatem, est officium naturæ, ut ordinetur ad bonum politicum subiecta ordinationi legis civilis: *In quantum autem ordinatur ad bonum Ecclesiæ, (verbis utimur Divi Thomæ) oportet quod subjaceat regimini Ecclesiæ.* Ea autem que populo per Ministros Ecclesiæ dispensantur, Sacraenta dicuntur. Matrimonium igitur secundum quod consistit in coniunctione maris & feminæ intenden- di prolem ad cultum Dei generare, & educare, est Ecclesia Sacramentum: unde & quadam benedictio nu- bentibus per Ministros Ecclesiæ adhibetur. Quid autem intelligit Sanctus Doctor per ministros Ecclesiæ? Numquid laicos contrahentes? Minime gentium, sed Sacer- dotes, ut communis fidelium persuasio, & consensus declarat, & ipse Div. Thomas cap. 77. antecedenti dicens: *Manifestum est quod Ministri Ecclesiæ potentiam quandam in ordinis susceptione diuinitus suscipiunt.* Hac observatione præmissa, de mente Divi Thomæ causa finita est; nam ex illo habemus Matrimonium quatenus est Sacramentum populo per Ministros Ecclesiæ (id est per Sacerdotes) dispensari. Ea, inquit, que populo per Ministros Ecclesiæ dispensantur, Sacraenta dicuntur. Qui vero Sacraenta populo dispensant illorum sunt ministri: soli ergo Sacerdotes ministri sunt matrimonii.

Po-

21 Posteriora illa D. Thomæ verba dicentis (ad probandum Matrimonium esse Sacramentum, quia per Ministros Ecclesiæ dispensatur): unde & quædam benedictio nubentibus per ministros Ecclesiæ adhibetur ; abs dubio hujus Sacramenti formam designant. Ad ministrum enim pertinet formam Sacramenti adhibere ; sed Sacerdos est qui hoc Sacramentum fidelibus tamquam minister dispensat , ipse solam benedictionem sub aliqua verborum formula adhibet , cum cætera ad hoc Sacramentum pertinentia à contrahentibus apponantur : ea igitur verba quibus benedictio nubentibus per ministros Ecclesiæ adhibetur , hujus Sacramenti sunt forma. Hæc illa est cærenonia sacra , accidentaria quidem conjugio , sed qua ipsum civiliter contractum ad Sacramenti rationem perducit. Hæc quidem benedictio solemnitas quædam est , sed necessaria ad Sacramentum conficiendum , sine qua conjugium solum subsistit sub ratione contractus , cum sine illa nequeat esse cærenonia sacra , qua cultus Deo debitus exterior proferatur.

22 Idem confirmat Divus Thomas 3. part. quest. 83. art. 3. ad 8. dicens: *Dispensatio Sacramentorum pertinet ad ministros Ecclesiæ*. Et in supplementis q. 8. art. 1. probans solum Sacerdotem esse ministrum Sacramenti poenitentiae , hanc rationem adducit: *Gratia quæ in Sacramentis datur , à capite in membra descendit , & ideo solus ille minister est Sacramentorum , in quibus gratia datur , qui habet ministerium super corpus Christi verum , quod solius Sacerdotis est , qui consecrare Eucharistiam potest*. Quibus verbis clariora non video ad id quo de agimus ; quasi diceret Sanct. Doctor: *gratia quæ in Sacramentis datur à Christo , qui est Ecclesiæ caput , descendit in ejus membra fideles Sacramenta suscipientes ; at non utcumque descendit , sed illius ministerio , qui Sacraenta dispensat : oportet igitur Sacramentorum dispensatorem ministerium habere , medum in ipsis fideles quibus gratiam confert , sed etiam*

etiam in corpus Christi verum , à quo ut à capite , gratia illa descendit. Ex quo appetat rationis hujus vis maxima , & quod in ea statuit ut principium , nempe qui Sacraenta dispensat , habere debet ministerium in verum Christi corpus : ergo minister Sacramenti matrimoniī gaudere debet hoc ministerio , quod solius Sacerdotis est: solus igitur Sacerdos , attentis Divi Thomæ principiis , est minister Sacramenti Matrimoniī.

23 Quapropter infra quæst. scilicet 22. art. 2. ait idem: *Sacraenta , in quibus gratia confertur , dispensare ad solos Sacerdotes pertinet*. Et quæst. 31. art. 1. in corp. addit: *Nullus Sacramenti dispensatio laicis ex officio competit*. Ideoque recte concludit quæst. 59. art. 2. ad 1. Matrimonium , secundum quod est Sacramentum , consistens in dispensatione ministrorum Ecclesiæ , non competere infidelibus: ergo neque laicis , seu contrahentibus , cum ipsis non sint ministri Ecclesiæ. Tandem , ut clarius pateat hanc esse Divi Thoma sententiam , adverte oportet , opus contra Gentiles , ex quo priora desumimus , esse penultimum à Sancto Doctore elucubratum , ut colligitur ex Tholomæ Lucensi apud Echardum tom. 1. scrip. Ord. Præd. pag. 289. & de Rubeis dissert. 12. cap. 1. n. 3. pag. 147. Ideoque magis attendi debet , quam expositio lib. 4. Sententiarum , ubi oppositum docuit ; aliud profecto docturus in Summa , quam morte præventus finire nequivit. Hoc enim ex dictis clare deducimus cum doctissimo Sylvio , quin constituarum Propheta ; sicque uno verbo solvuntur argumenta ex Divo Thoma depropta ; & obiter confutantur paucissimi quidam , quibus novissime adhæret Cl. Petrus Collet in continuat. Tournelii tom. 8. cap. 4. art. 2. n. 389. pag. 298. perperam existimantes Commentarium in libros Magistri Sententiarum esse ultimum Divi Thoma opus. Quod quam falsum sit , jam liquido demonstrarunt Vincentius Ferrer Catalanus in vita Sancti Doctoris , Jacobus Echardus supra laudatus , de Rubeis , alii.